

מאי, 2011

שם התזה: פיתוח כלי להערכת קריאות הכתיבה בערבית – (Arabic Handwriting Evaluation Scale)

(AHES) וביסוס התוקף והמהימנות של הכלי.

מאת: סוהיר חרזאללה, בהנחיית פרופ' שרה רוזנבלום.

תקציר

כתיבה הינה מיומנות אנושית מורכבת, המשמשת לאורך כל מעגל החיים, במגוון עיסוקים בתחומי הלמידה, פנאי, תקשורת וחברה. קושי בכתיבה עלול לפגוע בדימוי העצמי וברמת ההשתתפות. למקצוע הריפוי בעיסוק מקום מרכזי בזיהוי וטיפול בפגיעה בתחום העיסוקי הנגרמת כתוצאה מליקויי כתיבה. עם זאת, הספרות והמחקר אודות התפתחות מיומנות הכתיבה הטיפוסית מועטים בעולם בכלל ובישראל בפרט. לכן דרוש מאגר נתונים המתאר את תהליך רכישת מיומנות הכתיבה בהתייחס למדדים של תוצר ותהליך הכתיבה כבסיס להשוואה, התערבות ומחקר. הדבר גם נכון לגבי השפה הערבית. מחקר זה עסק בבחינת תהליך ותוצר הכתיבה בשפה הערבית אצל ילדים טיפוסיים בני 8-10 שנים, ובהקשר לכך מחקר זה התמקד בבחינת ההבדלים בין בנים לבנות. המידע שהתקבל במחקר זה אודות אופן הכתיבה בערבית של ילדים טיפוסיים מהווה בסיס להבנה של תהליך הכתיבה בקרב ילדים המתקשים בכתיבה בערבית.

מחיפוש במאגרי מידע אקדמיים אלקטרוניים לא נמצאו פרסומים אודות הכתיבה בשפה הערבית או אודות קיומו של כלי הערכה או אבחון סטנדרטי תקף ומהימן לבדיקת תוצר כתב היד לכתב הערבי. לכן מטרת המחקר הנוכחי היו ביסוס המהימנות והתוקף (מבחן ומקביל) של כלי שנבנה למטרה זו Arabic Handwriting Evaluation Scale (AHES).

השערות המחקר:

1. המהימנות פנימית של פריטי השאלון תהיה גבוהה יותר מ $\alpha (0.7 = \alpha)$
2. יימצאו הבדלים בין בנים לבנות במדדי התוצר הכתוב ובמשך הביצוע שיוערך על ידי AHES
3. ימצאו קשרים מובהקים בין מדדי קריאות התוצר הכתוב של AHES לבין המדדים המרחביים של ComPET והציון הסופי של מבחן REY בתוך כל אחת מקבוצות הבנים והבנות.
4. ימצאו קשרים מובהקים בין מספר אותיות לדקה וזמן ביצוע כולל שמוערכים על ידי AHES לבין מדדי הזמן של ה ComPET ומשך הזמן של ביצוע מבחן ה REY (העתקה)

אוכלוסיית המחקר כללה 60 ילדים דוברי ערבית שגרים בכפר בצפון הארץ ומבקרים בבית ספר לחינוך רגיל בגילאי 8-10 שנים שנמצאים בכיתות ג-ד אשר נדגמו במדגם נוחות. הילדים נדגמו מבית ספר בכפר ערבי בצפון הארץ שכל תושביו הם ערבים מוסלמים. כל משתתפי המחקר הם בעלי אינטליגנציה תקינה, ללא מחלות נוירולוגיות, מחלות שרירים, הפרעה בראיה ו/או שמיעה. 30 ממשתפי המחקר הם בנים ו-30 בנות. בוצע מתאם בין הבנים לבנות בהתייחס למשתני גיל וכיתה.

כלי המחקר להערכת מידת ההתאמה למחקר הועבר שאלון למורה להערכת כישורי הכתיבה אצל התלמידים (HPSQ) Handwriting Proficiency Screening Questionnaire (מי שקיבל ציון אשר העיד על כך שאין לו קשיי כתיבה התקבל להשתתף במחקר) כמו כן הועבר שאלון דמוגרפי. להערכת המשתתפים במחקר נעשה שימוש בכלים: מבחן הצורה המורכבת REY שמעריך יכולת התארגנות במרחב. ביצוע משימות כתיבה שונות תוך שימוש ב AHES להערכת תוצר הכתיבה. המשימות בוצעו על גבי לוח ממוחשב המחובר למערכת Computerized Penmanship Evaluation Tool (CompPET) המאפשרת קבלת מדדים של זמן, מרחב ולחץ של תהליך הכתיבה. כמון כן מילאו ההורים שאלון דמוגרפי.

עיבוד הנתונים: ניתוח הממצאים נעשה באמצעות תוכנת SPSS. השערות המחקר אודות ההבדלים בין קבוצת הבנים לקבוצת הבנות נבדקו באמצעות מבחני t-test ו MANOVA. השערות המחקר אודות הקשרים בין כלי ההערכה AHES ותהליך הכתיבה (CompPET) והביצוע במבחן REY נבדקו באמצעות Pearson Correlation.

ממצאים מרכזיים: במסגרת המחקר התקבלה מהימנות סבירה ברמה של $\alpha=0.69$ לפריטי הכלי AHES.

כמו כן התקבלו קשרים מובהקים בחלק ממדדי קריאות התוצר הכתוב עם הציון הסופי של מבחן REY, ממצא שמעיד על קיומו של קשר בין תפקודי כתיבה לבין יכולת ההתארגנות במרחב. נמצא מתאם שלילי מובהק בין מספר האותיות בדקה הראשונה לבין מדדי הזמן של CompPET בקרב שתי הקבוצות.

מסקנות: לתוצאות המחקר השלכות על ההערכה וההתערבות בריפוי בעיסוק: ממצאי המחקר מעידים על

הצורך בהערכת יכולת ההתארגנות במרחב בתהליכי ההערכה של הכתיבה. בנוסף, התוצאות מחזקות את חשיבות ההערכה האובייקטיבית באמצעות המערכת הממוחשבת שמספקת מדדי מרחב מדויקים ותקפים בתהליך הכתיבה לביסוס הערכה שמבוססת על התרשמות סובייקטיבית של המעריך ביחס לקריאות הגלובלית של הפרט. המחקר הנוכחי הוא שלב ראשון בדרך לביסוסו של כלי הערכה שניתן יהיה בעזרתו להעריך קשיי כתיבה בשפה הערבית ולגבש תוכניות התערבות מתאימות.